

POSUDEK OPONENTA RIGORÓZNÍ PRÁCE

Autor práce : Mgr. et Bc. Pavlína Gangnusová

Název práce: Arteterapie u dětí s hyperaktivitou

Oponent: *prof. MUDr. Miloš Velemínský, Csc., dr.h.c.*

Zvolené téma není nové, přesto je stále velmi aktuální. Mohlo by se zdát, že ve společnosti přibývá hyperaktivních dětí, které mají v důsledku toho horší výsledky ve škole. Podle názoru odborníků, kteří se tímto tématem zabývají, je počet takto hyperaktivních dětí procentuálně stále stejný, jenom umíme již tento problém definovat a pomoci dítěti překonat výukové potíže. Kolegyně se zaměřila ve své práci na alternativní strategii výuky sociálním dovednostem prostřednictvím arteterapie.

Historii vzniku tohoto oboru se autorka věnuje vysvětlování pojmů, přehledně popisuje jednotlivou terminologii a terapeutické možnosti při práci s dítětem. Podrobněji rozvádí právě možnosti arteterapie - výtvarného projevu jako prostředku osobního vyjádření v rámci komunikace.

Cílem rigorózní práce je poukázat na problematiku dětí s poruchou učení a zdůraznit zdravotně-sociální dopady tohoto jevu na společnost. Děti s touto diagnózou mají nízké sebevědomí, jsou bezradné a zlobivé. Autorka ve své práci na třech kazuistikách dokazuje, že pomocí arteterapie se sebehodnocení dětí, a s tím i jejich neklid, zlepšuje. Pokud spolupracuje rodina, pedagog i terapeut, má dítě vysokou pravděpodobnost zlepšení celkového psychického stavu a tím také zlepšení školních výsledků.

Kolegyně zvolila kvalitativní výzkum. Vyhledávala na obrázcích dětí projevy, které signalizují jejich sníženou sebedůvěru. Dále vycházela z výsledků dotazníků Connorsové pro pedagogy. V textu je poznat, že se arteterapii věnuje intenzivněji delší dobu, používá analýzy ze své praxe. Tématu se věnuje komplexně, zajímá se o rodinné zázemí svých žáků a při činnostech zohledňuje jejich rodinnou situaci.

Získaná data jsou zpracována přehledně, velmi podrobně se autorka věnuje případovým studiím. Výzkum byl proveden ve školním i mimoškolním terénu. Individuální arteterapie vedla k posílení koncentrace na výkon činnosti. Po dvou měsících se doba soustředěnosti dítěte na malbu zvýšila až o třetinu.

Z výčtu použité literatury je zřejmé, že autorka se tomuto tématu věnuje déle a má přehled rovněž o nových poznatcích a legislativě. Zmiňuje článek již nežijícího PhDr. M. Kyzoura „O krizových jevech v dětské malbě a kresbě“. PhDr. Kyzour učil popisované metody v této práci učitele na 1. stupni základních škol jihočeského regionu již v 70. a 80. letech minulého století. Jak autorka však správně uvádí, sama arteterapie dítěti nepomůže. Spolupracovat a pomáhat dítěti překonat výukové a výchovné problémy musí jeho blízké i širší okolí. Pomoc spočívá vždy v pochopení potíží.

Arteterapeutické zkušenosti jsou zpracovány a utříděny v případových studiích, prezentovaných pomocí organizační a analytické dokumentace.

Výzkum byl proveden v školním i mimoškolním prostředí. Efektivnost arteterapie (byla prokázána v následujících bodech):

- a) Změny v artefaktech (námetové posuny, bohatší barevnost...).
- b) Rodiče, učitelé i vychovatelé lépe hodnotí projevy dětí. (K hodnocení byla využita škála Connersové) **otázka – rodiče znali škálu Connersové???**
- c) Individuální arteterapie vedla k posílení koncentrace na výkon činnosti. Prodloužila se doba soustředěnosti na malbu. Po dvou měsících se doba soustředěnosti zvýšila až o třetinu. Pozitivní efekt arteterapie tak byl jednoznačně prokázán.

Projevy nízkého sebehodnocení:

V artefaktech: počáteční bezradnost, opisování námětů, stlačení či zmenšení znázorňovaných objektů, schematičnost, omezená paleta používaných barev.

V chování: neschopnost, bojácnost, hlučnost, přitahování pozornosti na sebe

Závěr depistáží projevů nízkého sebehodnocení :

Děti s poruchou ADHD mají nízké sebehodnocení.

Děti s poruchou ADHD mají sníženou důvěru v sebe sama.

Přestane-li být libovolná náprava poruchy aplikována, dochází k okamžitému návratu příznaků poruchy.

Porucha ADHD má dopad na sociální vývoj (zde byly hlavním zdrojem ohniskové skupiny s rodiči):

Nevhodné postoje okolí (nepochopení příčin chování) vyvolávají u dítěte vlastní záporné hodnocení.

Zesílení výchovného tlaku ze strany rodičů (trestání, odmítání).

Nízký sociální status (deprivace v sociálních kontaktech).

Dopady na život rodiny:

Rodiče při výchově vykazují pocity bezradnosti, napětí a vyčerpání.

Partnerské konflikty kvůli dítěti.

Sourozenecké konflikty (nejintenzivnější v předškolním a mladším školním věku).

Konflikty s prarodiči (u 1/3 rodin vážné narušení vztahů).

Prosím o vysvětlení, jak jste tyto údaje konkrétně prokázala?

Přínos:

1. Výstupy z rigorózní práce rozšiřují paletu nabízených náprav poruchy ADHD u dětí ve školním i mimoškolním prostředí. Originální spojení metod projektivně-dynamické arteterapie s alternativní strategií výuky k sociálním dovednostem umožnilo pracovat s žáky novým způsobem. Rámec pro výzkum poskytla Speciální ZŠ pro žáky se specifickými poruchami chování. Jde o unikátní školu, která je jediná svého druhu v České republice, a její klientelu z 80% tvoří děti s hyperaktivitou. Nový způsob práce měl pozitivní vliv na stabilizaci sociálního vývoje dětí a také upevnil vztahy mezi školou a rodinou.
2. Prokázalo se, že arteterapeutická práce s dětmi s ADHD, má pozitivní vliv na jejich vývoj. Zlepšilo se jejich chování v kolektivu, zájem o školu a upevnilo se jejich sebevědomí atd.
3. Poznatky jsou použitelné pro pedagogy zmíněné Speciální ZŠ přímo v praxi. Již proběhl interní seminář pro pedagogy z 1.stupně a učitele výtvarné výchovy.
4. K dalšímu uplatnění dojde i na seminářích na VOŠ sociální práce v Praze 4 a na seminářích organizovaných Sdružením Hyperaktivita pro odbornou veřejnost.

5. Část metodického postupu byla publikována jako příspěvek ve sborníku, který vydalo Sdružení Hyperaktivita v roce 2009.

Závěr:

Rigorózní práce obsahuje mnoho poznatků. Všechny jsou velmi zajímavé, nutí k zamyšlení. Například vývoj kreseb dětí po několika týdnech a zlepšující se schopnost spolupráce s učitelkou, komunikace a zvýšení sebehodnocení je zajímavé a poučné čtení. Výstupy z rigorózní práce rozšiřují paletu nabízených náprav poruchy ADHD u dětí ve školním i mimoškolním prostředí. Originální spojení metod projektivně-dynamické arteterapie s alternativní strategií výuky k sociálním dovednostem umožnilo pracovat se žáky novým způsobem. –Autorka odvádí pro tyto své žáky (klienty) bez diskuse obrovský kus práce a velmi jim pomáhá překonat školní neúspěchy. Práci by bylo vhodné využít jako studijní materiál pro učitele MŠ i ZŠ. Pozitivní efekt arteterapie tak byl jednoznačně prokázán. Předloženou rigorózní práci doporučuji k obhajobě.

- Doplňující otázky: **1. Prosím definujte co nového přinesla práce?**
2. Mohla byste jmenovat možné jiné terapeutické přístupy k této skupině dětí?

Místo vypracování a datum: České Budějovice 1.10.2010

prof. MUDr. Miloš Velemínský, Csc., dr.h.c.

